

Міжнародний гуманітарний університет
Інститут права, економіки та міжнародних відносин
Кафедра економіки і міжнародних економічних відносин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Управління біржовими ризиками

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	другий (магістерській) рівень (назва рівня вищої освіти)
СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	магістр (назва ступеня вищої освіти)
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (код та найменування спеціальності)
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (найменування освітньої програми)

Викладач	Головченко Олена Миколаївна, зав. кафедри економіки і міжнародних економічних відносин, доктор економічних наук, професор
Контактний телефон	380503919734
E-mail	super.gabiliza@ukr.net
Консультації	Очні консультації: в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю).

1. Анотація до навчальної дисципліни

«Управління біржовими ризиками» є однією з дисциплін, яка створює основну базу знань, необхідну для ефективної діяльності фахівців у біржовій діяльності. Актуальність курсу пояснюється ризиконебезпекою діяльності комерційного спрямування і управлінського спрямування в біржовій діяльності. Майбутні фахівці управлінських спеціальностей потребують уміння передбачати, виявляти і управляти ризиковими ситуаціями з метою мінізувати їх негативні наслідки. Щоб домогтися успіху в сучасному бізнесі, недостатньо володіти навичками управління виробництвом, мати сучасне обладнання та досвідчений персонал. Необхідно постійно передбачати та управляти ризиковими ситуаціями, стежити за зміною ділової кон'юнктури.

Розглядаються і вивчаються різноманітні теоретичні й практичні підходи до ризиконебезпечних ситуацій на різноманітних етапах господарської й управлінської діяльності, біржової діяльності. Зокрема, до виявлення ризиконебезпечних ситуацій, класифікувати їх під час здійснення біржової діяльності. Відмінною рисою комерційної діяльності є те, що у відкритому конкурентному середовищі суб'єкти господарської

діяльності діють на свій страх і ризик, під свою персональну і, насамперед, майнову відповідальність. В сфері біржової діяльності усвідомляється, що буде не тільки отримувати прибуток і користуватися всілякими благами, а й постійно ризикує. Далеко не кожне підприємство, навіть в країнах з розвинутою ринковою економікою, може витримати настільки жорсткі випробування і забезпечити свою економічну безпеку.

Навчальна дисципліна «Управління біржовими ризиками» покликана сформувати у студентів цілісні знання про організацію ризиконебезпечних ситуацій у комерційній та управлінській діяльності, набуття вмінь і навичок оперативного управління ними.

2. Стислий опис навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни визначається програмою курсу в межах змісту програми навчальної дисципліни. Основна увага приділяється асад глибоке вивчення засад ризиконебезпечних ситуацій в біржової діяльності, набуття вмінь і навичок оперативного управління ними.

Мета навчальної дисципліни – поглибити й систематизувати знання студентів щодо збору, аналізу і обробки інформації, що впливають, або можуть вплинути на ризик у біржової діяльності, формування у майбутніх фахівців системи теоретичних знань і набуття практичних навичок у галузі аналізу та ідентифікації ризиків підприємства, їх оцінки та мінімізації та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації ризику.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- набуття студентами ґрунтовних знань з дисципліни «Управління біржовими ризиками»;
- формування у студентів професійних знань, умінь і навичок інтерпретації даних управління біржовими ризиками;
- оволодіння навичками аналізу біржових ризиків ;
- формування уміння комплексно й адекватно застосовувати професійно-технічні, й інші знання й уміння при вирішенні мінімізації та управління ризиками;
- формування у студентів готовності до економічної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- теоретично-фундаментальні основи сутність ризику та причини його виникнення;
- класифікацію ризиків за ключовими ознаками;
- основні методи виявлення ризику;
- основні методи кількісного аналізу економічних ризиків;
- основні поняття ризик-менеджменту;
- основи організації процесу управління ризиком.

вміти:

- ідентифікувати економічні ризики діяльності господарюючих суб'єктів;
- здійснювати якісний та кількісний аналіз ступеню ризику статистичним та експертним методами;
- здійснювати якісний та кількісний аналіз ступеню ризику аналітичним методом та методом аналогів;
- вибрати доцільні заходи з управління біржовими ризиками.

Набути соціальних навичок (soft-skills):

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність працювати в команді.
- Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- Здатність діяти відповідально та свідомо.

Пререквізити (Prerequisite) –

Дисципліна «Управління біржовими ризиками» пов'язана з навчальними дисциплінами:

««Прогнозування та моделювання в управлінні підприємницькою діяльністю», «Управління ризиками», «Економічне управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності», «Системний аналіз», «Прогнозування економіки».

Постреквізити. Знання та вміння студентів після освоєння змісту дисципліни «Актуальні проблеми ділової конкурентної розвідки» будуть використовуватися у різних сферах діяльності фахівця.

Формат навчальної дисципліни - очний (offline): проведення лекцій, лабораторних робіт та консультації для кращого розуміння. Під час сесії заочної форми навчання формат очний (offline / Face to face), у міжсесійний період – дистанційний (online).

Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайнконсультування і т.п.

Методи навчання: В процесі викладання дисципліни застосовуються різноманітні методи навчання, а саме_методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності, методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю та самоконтролю у навчанні, бінарні(подвійні) методи навчання.

3. Зміст навчальної дисципліни

	Години	Кредити	Семестр	
			I	II
Всього годин за навчальним планом, з них:	150	5	150	-
Аудиторні заняття, у т.ч.:	20		20	-
лекції	10		10	-
лабораторні роботи	-		-	-
практичні заняття	10		10	-
Самостійна робота, у т.ч.:	130		130	-
підготовка до аудиторних занять	50		50	-
підготовка до контрольних заходів	40		40	-
виконання реферату або проекту	-		-	-
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	20		20	-
підготовка до екзамену/заліку	20		20	-
Форма підсумкового контролю			екзамен	

4. Структура (тематичний план) дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма		Заочна форма	
	Ус	у тому числі	усьо	у тому числі

	ьо- го	л	п	лаб	інд	с.р.	го	л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни												
Тема 1. Основні поняття дисципліни	12	2	2	-	-	10	12	2	2			10
Тема 2. Підходи до класифікації ризиків	12	2	2			10	12	2	2			10
Разом за змістовим модулем 1	60	6	4			50	60	4	2			54
Змістовий модуль 2. Підходи і технології виявлення та управління ризику та ризиконебезпечних ситуацій												
Тема 3. Характерні ознаки ризиків	12	-	2			10	12	2	2			10
Тема 4. Прогнозовані й непрогнозовані ризики	12	2	-	-	-	10	12	2	2			10
Тема 5. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків.	12	-	2			10	12	2	2			10
Тема 6. Методи управління економічними ризиками.	12	2	-	-	-	10	12	2	2			12
Тема 7. Особливості управління біржовими ризиками.	12	-	2			10	12	2	2			12
Разом за змістовим модулем 2	60	4	6			50	60	4	2			54
Усього годин	150	10	10	-	-	130	150	14	14			122

5. Лекційний курс

№ зан.	Тема занять	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни			
1	Тема 1. Основні поняття дисципліни 1. Визначення понять «ризик» і «ризик-менеджмент». 2. Об'єкт і предмет вивчення. Мета дисципліни. 3. Природа ризиків. Ризик як постійна категорія в діяльності людини. 4. Функції ризик-менеджера в організаційній структурі та його значення.	2	2
2	Тема 2. Підходи до класифікації ризиків 1. Ризик-менеджмент і вироблення підходів до класифікації ризиків. 2. Підходи до класифікації ризиків у вітчизняних і зарубіжних теоріях. 3. Особливості класифікації ризиків у біржової діяльності. 4. Ризики та класифікація за принципами їх виявлення.	2	2
Разом за модулем № 1		4	4

Змістовий модуль 2. Підходи і технології виявлення та управління ризику та ризиконебезпечних ситуацій			
3	Тема 3. Характерні ознаки ризиків 1. Ризиконебезпеки в біржовій діяльності. 2. Особливості ознак ризиків 3. Інституційної структури господарюючої або управлінської організації.	2	2
4	Тема 4. Прогнозовані й непрогнозовані ризики 1. Характерні відмінності прогнозованих і непрогнозованих ризиків. 2. Технології та шляхи заміщення непрогнозованих ризиків прогнозованими. 3. Моделювання ситуацій та ділові ігри у виявленні непрогнозованих ризиків і пошуки шляхів подолання прогнозованих. 4. Поточна звітність та її організація як фактор виявлення непрогнозованих ризиків. .	2	2
5	Тема 5. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків 1. Імовірність появи випадкової величини, математичне очікування випадкової величини, дисперсія, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації випадкової величини. 2. Характеристика області абсолютної стійкості, нормальної стійкості, області нестійкого стану, критичного стану, кризового стану на основі кривої економічного ризику. 3. Метод Дельфі	-	2
6	Тема 6. Методи управління економічними ризиками. 1. Принципи управління ризиками. 2. Система управління ризиками. 3. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування. 4. Самостраховання, як метод зниження рівня ризиків. 5. Страхування ризику. 6. Інформація в системі управління ризиками.	2	2
7	Тема 7. Особливості управління біржовими ризиками. 1. Ризики, пов'язані з вкладенням капіталу (інвестиційні ризики) 2. Економічна рентабельність активів підприємства. 3. Антикризове управління біржовими ризиками.	-	2
Разом за модулем № 2		4	2
Всього		10	14

6. Теми практичних занять

№ зан.	Тема занять	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни			
1	Тема 1. Основні поняття дисципліни	2	2
2	4. Тема 2. Ризик-менеджмент і вироблення підходів до	2	2

	класифікації ризиків.		
		Разом за модулем 1	4 4
Змістовий модуль 2.			
Підходи і технології виявлення та управління ризику та ризиконебезпечних ситуацій			
3	Тема 3. Ризиконебезпеки в біржовій діяльності.	2	2
4	Тема 4. Управління прогнозованими й непрогнозованими ризики	-	2
5	Тема 5. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: статистичний метод; метод аналізу доцільності витрат; метод експертних оцінок. Характеристика експертних процедур	2	2
6	Тема 6. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків.	-	2
7	Тема 7. Методи управління економічними ризиками.	2	2
		Разом за модулем № 2	6 10
		Всього	10 14

7. Самостійна робота

№ зан.	Вид роботи /назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1	Підготовка до аудиторних занять	60	60
2	Підготовка до контрольних заходів	30	22
3	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	20	20
	Тема 2. Функціонування бірж в умовах невизначеності та ризику.	2	2
	Тема 3.Ризик та його різновиди. Класифікація ризиків	2	2
	Тема 4. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику	2	2
	Тема 5. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: статистичний метод; метод аналізу доцільності витрат; метод експертних оцінок.	2	2
	Тема 6. Комплексна оцінка ризиків.	2	2
	Тема 7. Характеристика біржових ризиків.	-	2
	Тема 8. Система управління ризиками.	2	2
	Тема 9. Інформація в системі управління ризиками.	-	2
	Тема 10. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування	2	2
7	Підготовка до заліку	20	20
	Всього	130	122

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Участь в роботі впродовж семестру – 50% від загальної оцінки. Залік: 50% від загальної оцінки. Залік усний згідно з переліком питань.
Вимоги до письмової роботи	Усі письмові роботи повинні бути написані самостійно, плагіат заборонений. Обсяг письмових робіт – до 500 слів. Оцінюється якість та оригінальність наведених аргументів. Письмові роботи повинні подаватись вчасно. У випадку невчасного подання письмової роботи оцінка знижується –

	віднімається 5 балів за день прострочення.
Семінарські заняття	Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час обговорення, обов'язкове виконання усіх письмових завдань у зошиті (конспект).
Умови допуску до підсумкового контролю	Обов'язкова присутність на лекційних заняттях. У разі пропуску 1/3 лекційних занять студент не допускається до підсумкового контролю. Активність впродовж семестру, відвідування або відпрацювання усіх семінарських занять. Відпрацювання семінарських занять здійснюється протягом двох тижнів з моменту пропуску заняття або отримання незадовільної оцінки на занятті. На семінарських заняттях обов'язково мати зошит з виконаними завданнями.

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль. Форма контролю: екзамен.

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни «Актуальні проблеми ділової конкурентної розвідки» здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації (залік) – 50 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті. Рівень знань оцінюється:

«відмінно» – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«добре» – коли студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«задовільно» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«незадовільно з можливістю повторного складання» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань.

Підсумкова (загальна оцінка) курсу навчальної дисципліни. Є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі.

Остаточна оцінка рівня знань складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації (залік) – 50 балів.

9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт

10. Політика дисципліни

При організації освітнього процесу в Інституті права, економіки та міжнародних відносин МГУ студенти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про самостійну роботу студентів; Положення про організацію освітнього процесу; Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів; Положення про практику студентів; Положення про рейтингову систему оцінювання знань; Положення про академічну доброчесність; Положення про екзамени та заліки; Положення про підготовку і захист магістерської роботи; Положення про укладання та контроль за виконанням договору про надання освітніх послуг; Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти.

Письмові роботи

Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (реферат,есе, вирішення кейсів, підготовка презентацій). У випадку якщо студент не отримав протягом семестру необхідну кількість балів для допуску до заліку, студент може написати додаткову письмову роботу (реферат) за темою яка буде погоджена з викладачем.

Академічна доброчесність

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Допускається 1 пропуск з поважних причин, який не впливатиме на систему оцінювання. Пропущені лекції або практичні заняття зараховуються шляхом опрацювання студентом лекцій або практичних занять (конспектування, розв'язування задач, підготовка реферату, тощо) із наступним їх захистом.

Література

Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

11. Рекомендована література

Основна

1. Захаров К.В. та ін. Логістика, ефективність і ризики зовнішньоекономічних операцій. - К.: Інтекс, 2000.
2. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2004. – 304 с.
3. Машина Н.І. Економічний ризик і методи його вимірювання: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2003. – 188 с.
4. Гранатуров В.М. Экономический риск. Сущность, методы измерения, пути снижения. – М.: Дело и Сервис, 2010. – 208 с.
5. Балдин К.В., Воробьев С. Н. Модели и методы управления рисками в предпринимательстве. – М.: МПСИ, МОДЭК, 2009. – 432 с.
6. Хохлов Н.В. Управление риском. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 239 с.

Додаткова

1. Герчикова И. Н. Государственное регулирование предпринимательской деятельности: государственное и межфирменное: Учеб. пособие. — М.: Консалтбанкир, 2002. — 704 с.
2. Данилейко О., Захарченко І., Ковалко К. Власна справа: Метод. посіб. для тренерів. — К.: Юніверс, 2002. — 144 с.
3. Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З. Державне регулювання економіки / За ред. І. Р. Михасюка. — К.: Аті-ка; Ельга-Н, 2000. — 592 с.
4. Економіка виробничого підприємництва: Навч. посіб. / Й. М. Петрович, І. О. Будіщева, І. Г. Устінова та ін.; За ред. Й. М. Петровича. — 3-те вид., переробл. і доп. — К.: Знання, 2001. — 406 с. — (Вища освіта ХХІ століття).
5. Економіка і підприємництво: стан та перспективи: Зб. наук. пр. — К.: Вид-во КНТЕУ, 2002. — 324 с.
6. Кононенко О. Частное предпринимательство: фиксированный налог. — Харьков: Фактор, 2001. — 180 с.
7. Лицензирование предпринимательской деятельности. — К.: Бест и Ко, 2001. — 92 с. — (Право и практика).
8. Малое предпринимательство в Украине: Бюл. Вип. 36. — К.: Бест и Ко, 2001. — 100 с. — (Право и практика).
9. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт. Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін.; За заг. ред. В. К. Макутова. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 688 с.
10. Онищенко Т. Приватний підприємець / Т. Онищенко, Ю. Рудяк. — 4-те вид., переробл. і доп. — Х.: Фактор, 2002. — 496 с.
11. Савченко Е., Семенченко Ж., Пироженко О. Приватне підприємництво: запитання та відповіді. — 5-те вид., переробл. і доп. — Х.: Фактор, 2003. — 128 с.
12. Словник підприємця / Авт.-уклад. О. О. Слюсаренко, Д. Д. Огороднікова, В. Л. Наконечний. — К.: РВПС України НАН України, 1999. — 196 с.
13. Смовженко Т. С. Державна політика сприяння розвитку підприємництва:

Монографія. — Л., 2001. — 464 с.

14. Шпак В. І. Розвиток малого підприємництва в Україні (на прикладі української видавничо-поліграфічної компанії —Експрес-об'ява). — К.: МАУП, 2002. — 112 с.

1. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Джерела Інтернет:

- www.library.franko.lviv.ua
 - www.library.lviv.ua
 - <http://ucu.edu.ua/research/library/>
 - <http://www.gumer.info/>
 - <http://yanko.lib.ru/>
- <http://lib.ru/>

Гарант освітньої програми
зав. кафедри економіки і міжнародних економічних відносин
д.е.н., професор

Головченко О.М